

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ “ХАРКІВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАЦІОНАЛЬНОГО АЕРОКОСМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМ. М.Є. ЖУКОВСЬКОГО ХАРКІВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ”**

ТЕМА: РАДЯНСЬКО-НІМЕЦЬКІ ДОГОВОРИ 1939Р. ПОЧАТОК ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

**Розробив
Студент групи БІС-02
Мостовий Данило Сергійович**

План:

- 1) На передоді війни
- 2) Договори
- 3) Події 1939-1941рр.
- 4) Мапа початку

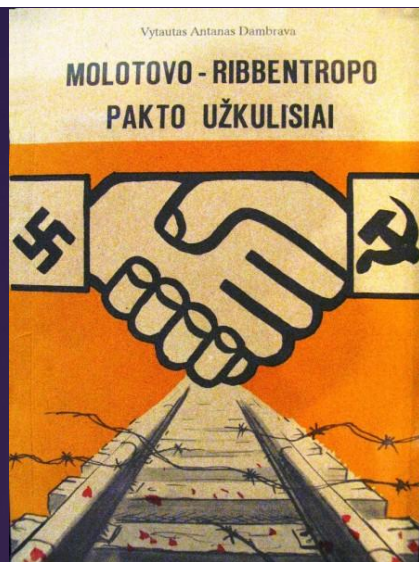
Договори

Напередодні Другої світової війни українські землі перебували під владою чотирьох держав: найбільша їх частина – Українська РСР – у складі СРСР, Східна Галичина та Волинь – під владою Польщі, Північна Буковина з Хотинським, Ізмаїльським та Акерманським повітами належали Румунії, Закарпаття входило до складу Чехо-Словаччини, а у березні 1939 р. була окупована угорськими військами.

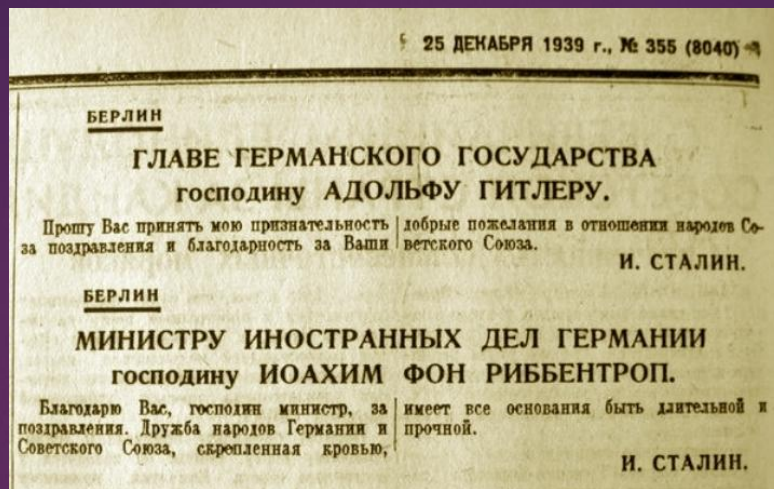

Підписання Пакту про ненапад між Німеччиною і СРСР

Напередодні Другої світової війни СРСР опинився в центрі міжнародних відносин. Від його позиції залежав їх подальший хід. Прихильності СРСР домагалися як Англія з Францією, так і Німеччина. Перед радянським керівництвом стала проблема остаточного вибору орієнтира.

Договори

Документ

Увійшов у історію як «пакт Молотова – Ріббентропа», складався із семи статей і передбачав зобов'язання двох сторін утримуватись від агресивних дій стосовно одна одної чи будь-яких інших дій спільно з третіми державами, які б загрожували інтересам однієї зі сторін, що домовлялися.

Думки Сталіна

На думку Й.Сталіна союз з Англією та Францією, у кращому випадку, міг принести напружені відносини з Німеччиною (головний торговельний партнер СРСР), а в гіршому – війну з нею. Союз же з Німеччиною залишав би СРСР на певний час осторонь світового конфлікту і давав можливість втрутитись в нього у зручний момент.

Розрахунки

Також можна було розраховувати на припинення бойових дій з Японією, що велись на території МНР в районі річки Халхін-Гол, на яку як союзник могла вплинути лише Німеччина, і на територіальні придбання за рахунок Польщі, Прибалтики, Фінляндії та Румунії. Німеччина була згодна на це, аби тільки вивести СРСР із гри та розв'язати собі руки для агресії проти Польщі, а згодом і проти країн

Пакт Молотова-Ріббентропа

Зрештою Сталін схилився до союзу з Німеччиною. Після нетривалих переговорів міністра закордонних справ Німеччини Ріббентропа і наркома закордонних справ СРСР Молотова 23 серпня 1939 р. в Москві, у Кремлі був підписаний пакт про ненапад між Радянським Союзом та нацистською Німеччиною.

Договори

ДОГОВІР О НЕНАПАДЕННІ МІЖУ ГЕРМАНІЄЮ І СОВЕТСЬКИМ СОЮЗОМ.

Правительство СССР и
Правительство Германии

Руководимые желанием укрепления дела мира между СССР и Германией и исходя из основных положений договора о нейтралитете, заключенного между СССР и Германией в апреле 1926 года, пришли к следующему соглашению:

Статья 1.

Обе Договаривающиеся Стороны обязуются воздерживаться от всякого насилия, от всякого агрессивного действия и всякого нападения в отношении друг друга, как отдельно, так и совместно с другими державами.

Статья 2.

В случае, если одна из Договаривающихся Сторон окажется объектом военных действий со стороны третьей державы, другая Договаривающаяся Сторона не будет поддерживать ни в какой форме эту державу.

Статья 3.

Правительства обеих Договаривающихся Сторон останутся в будущем в контакте друг с другом для консультации, чтобы информировать друг друга о вопросах, затрагивающих их общие интересы.

- 2 -

Статья 17.

Ни одна из Договаривающихся Сторон не будет участвовать в какой-нибудь группировке держав, которая прямо или косвенно направлена против другой стороны.

Статья 7.

В случае возникновения споров или конфликтов между Договаривающимися Сторонами по вопросам того или иного рода, обе стороны будут разрешать эти споры или конфликты исключительно мирным путем в порядке дружественного обмена мнениями или в нужных случаях путем создания комиссий по урегулированию конфликта.

Статья 11.

Настоящий договор заключается сроком на десять лет с тем, что поскольку одна из Договаривающихся Сторон не денонсирует его за год до истечения срока, срок действия договора будет считаться автоматически продленным на следующие пять лет.

Статья 11.

Настоящий договор подлежит ратификации в возможно короткий срок. Обмен ратификационными грамотами должен произойти в Берлине. Договор вступает в силу немедленно после его подписания.

Составлен в двух оригиналах, на немецком и русском языках в Москве, 23 августа 1939 года.

По Уполномочению За Правительство
Германии:
В. Шпеер
В. Гитлер

СЕКРЕТНЫЙ ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЙ ПРОТОКОЛ.

При подписании договора о ненападении между Германией и Советом Советских Социалистических Республик нижеподписавшиеся уполномоченные обеих сторон обсудили в строго конфиденциальном порядке вопрос о разграничении сфер общих интересов в Восточной Европе. Это обсуждение привело к нижеприведенному результату:

1. В случае территориально-политического переустройства областей, входящих в состав Прибалтийских государств (Эстония, Латвия, Литва), северная граница Литвы временно является границей сфер интересов Германии и СССР. При этом интерес Литвы по отношению Виленской области признается обоими сторонами.

2. В случае территориально-политического переустройства областей, входящих в состав Польского Государства, граница сфер интересов Германии и СССР будет приблизительно проходить по линии рек Нарва, Висла и Сана.

Вопрос, является ли в общих интересах желательным сохранение независимого Польского Государства и каковы будут границы этого государства, может быть окончательно выяснен только в течение дальнейшего политического развития.

Во всяком случае, оба Правительства будут решать этот вопрос в порядке дружественного обоюдного согласия.

- 2 -

3. Исключительно юго-восточная Европа с советской стороны подчеркивается интерес СССР и Бессарабии. С германской стороны заявляется о ее полной политической незаинтересованности в этих областях.

4. Этот протокол будет сохраняться обоими сторонами в полном секрете.

Москва, 23 августа 1939 года.
По Уполномочению
Правительства СССР
В. Шпеер
За Правительство
Германии:
В. Гитлер

Окремою частиною радянсько-німецького договору став таємний протокол, що передбачав розмежування сфер інтересів обох держав у Європі. Низка його положень безпосередньо стосувалася українських земель: межа сфер та інтересів нацистської Німеччини та СРСР мала проходити по лінії рік Нарва, Вісла, Сян. Таким чином, більшість території Західної України повинна була відійти до Радянського Союзу. Лемківщина та Холмщина потрапляли до німецької зони впливу.

Договори

Договір про дружбу і державний кордон між Німеччиною та СРСР (28 вересня 1939 р.)

- уточнював розмежувальну лінію між СРСР і Німеччиною по території Польщі;
- кордон відсунули на схід від р. Вісли до р. Буг;
- Гітлер погодився на передання до радянської «сфери впливу» Литви;
- підтверджував долучення західноукраїнських і західнобілоруських земель до складу СРСР.

Отже, договори встановлювали сфери впливу.

Уряд Німеччини давав згоду на приєднання до СРСР польської частини Західної України, Західної Білорусії, Бессарабії, Литви, Латвії та Естонії

Внаслідок поділу Польщі до СРСР відходило 51,4% території з 37,1% населення (12 млн душ).

Частина етнічних українських земель (Лемківщина, Посяння, Холмщина, Підляшшя) опинилися під німечькою окупацією

11 лютого 1940 р. в Москві було підписано економічну угоду, згідно з якою Німеччина отримувала від СРСР продовольство та військово-стратегічні матеріали. У Бресті, Пінську, Ковелі відбулися спільні військові паради, що мало символізувати дружбу СРСР та Німеччини.

Договори

За період з лютого 1940 р. до червня 1941 р.

СРСР постачив Німеччині близько:

- 1,6 млн тонн зерна,
- 140 тис. тонн марганцю,
- 26 тис. тонн хрому,
- 1,5 млн тонн лісоматеріалів,
- 2 млн тонн нафтопродуктів,
- 10 тис. тонн бавовни,
- 900 кг платини тощо.

Постачання Німеччині становили понад
40% усього радянського експорту.

Для Німеччини

1. Дістала повну свободу дій у Європі.
2. Забезпечила собі надійний тил для воєнних дій проти Західної Європи.
3. Забезпечила підтримку з боку СРСР у війні проти Польщі.
4. Одержала у своє розпорядження значні матеріальні та людські ресурси.

Забезпечила собі постачання з СРСР продовольства та військово-стратегічних матеріалів.

Для Радянського Союзу

1. Дістав можливість зміцнити обороноздатність країни.
2. Одержав можливість поширити свій вплив у західному напрямку.
3. Одержав тимчасовий нейтралітет, що за нього Німеччина платила територіальними поступками.

Для України

1. Західноукраїнські землі возз'єдналися з радянською Україною
2. До складу України ввійшли Північна Буковина і частина Бессарабії
3. Частина західноукраїнських земель площею 16 тис. кв. км, на якій мешкало 550 тис. українців, опинилися під німецькою окупацією і їх було долучено до так званого Польського генерал-губернаторства

Початок війни

Підписання договору Молотова — Ріббентропа розв'язало Гітлеру руки.

1 вересня 1939 р. За заздалегідь розробленим планом німецькі війська перейшли кордони Польщі. Вона не чекала удару зі сходу і всі сили кинула на відбиття нападу Німеччини.

3 вересня Велика Британія і Франція, виконуючи свої договірні зобов'язання перед Польщею, оголосили війну Німеччині.

Розпочалася Друга світова війна, яка втягла в свою орбіту 61 державу, 80% населення Земної кулі.

Початок війни

У цей час Третій рейх уже завершив підготовку до війни. Навіть не проводячи мобілізації, він зумів зосередити на польському кордоні три групи армій чисельністю 1,8 мільйона чоловік, на озброєнні яких було 2800 танків, близько 3 тисяч літаків і 10 тисяч гармат. Удар планувалось завдати з трьох напрямків: північного зі Східної Пруссії, із заходу з Померанії та південного заходу з Сілезії і за підтримки з півдня силами 50-тисячної словацької армії. Метою усіх трьох ударів була Варшава, яку планувалось взяти за два тижні, після чого належало знищити рештки витісненої на захід від Вісли польської армії.

Бойові дії вермахту в Польщі

Першим без попередження о 4-37 ранку 1 вересня 1939 року з повітря було атаковане місто Велунь під Лодзем, через десять хвилин лінкор «Шлезвіг-Гольштейн» відкрив вогонь по польському військово-транспортному складу на півострові Вестерплатте в гавані Данцига, о 5-00 кордон перейшли 4-а танкова дивізія генерала Ганса Рейнгардта у Сілезії і три дивізії словацької армії «Бернолак» під командуванням генерала Фердинанда Чатлоша на Лемківщині.

Початок війни

2 вересня Вермахт прорвав польську оборону в Померанії і Куявії, й наступного дня взяв під контроль усе балтійське узбережжя від Штетина у Помор'ї до Кьонінсберга у Східній Пруссії.

Того ж дня Люфтваффе завдало бомбових ударів по Гдині, Ченстохові, Кракову та Гродно, бойові дії розгорнулись по усій довжині 1600-кілометрового кордону. Користаючи з ситуації, самопроголошений керівник Вільного міста Данциг Альберт Форстер підписав закон про «возз'єднання з Великим Німецьким рейхом», про який схвально відгукнувся Гітлер по радіо, розповідаючи про агресивні дії Польщі, й до вечора рішенням Рейстагу Данциг був анексований Німеччиною.

Об 11-й ранку 3 вересня 1939 року закінчився термін британської ультиматумативної вимоги до Німеччини протягом доби повідомити про готовність вивести війська з Польщі, і через 15 хвилин прем'єр-міністр Невілл Чемберлен по національному радіо оголосив їй війну. Через кілька годин Великобританію підтримали парламенти Індії, Астралії і Нової Зеландії. О 15-00 війну Німеччині оголосила й Франція.

4 вересня війну Німеччині оголосив Ньюфаундленд, 6 вересня Південно-Африканський Союз, 10 вересня — Канада.

Солдати Вермахту і митники Вільного міста Данциг ламають шлагбаум на кордоні з польським Сопотом, 1 вересня 1939 року © Hans Söncke/Німецький федеральний архів

Висновки:

Договори з Німеччиною:

- суперечили принципам міжнародного права, ігнорували загально визнані норми міжнародних відносин між державами, бо ґрунтувалися на насильстві стосовно третьої сторони;
- не відвернули загрози агресії фашистської Німеччини проти СРСР;
- підірвали міжнародний авторитет СРСР як співучасника поділу Польщі;
- сприяли міжнародній ізоляції СРСР.

Відповідальність за розв'язання Другої світової війни лежить і на сталінському керівництві.

Пакт Молотова — Ріббентропа розв'язував Гітлеру руки в його загарбницьких планах у Європі.

За таємні змови за спиною народу заплачено величезною ціною людських жертв і страждань.

23 серпня 1939 року, Німеччина і Радянський Союз уклали договір про ненапад, відомий також як Пакт Молотова-Ріббентропа (за прізвищами підписантів). У таємному додатку до угоди сторони домовилися про розподіл сфер впливу у Східній Європі. Цей договір став прологом до Другої світової війни, яка почалася через тиждень після його підписання.

Інтернет-ресурси які були застосовані в цій презентації:

<https://www.google.com/>

<https://znoclub.com/>

<https://uahistory.co/>

<https://en.wikipedia.org>

Ресурси які були застосовані в цій презентації:

Конспект з уроків Історії України

Підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. Історія України Рівень стандарту

І. О. Бурнейко, Г. М. Хлібовська, М. Є. Крижановська, О. В. Наумчук